

كوردو فرنده

دباوهرين چيفانوکی دا و هه قبه رکرن

أحمد عبدالله زهرو

خویا ساده دا . . پشئی هنگی بهری مروقی دکهفته توخمیت دی ل ژ یانی و پویته ب به فروبارانی، باو بروسی و ده ریاو روبا، و تهسمانی پرستیرو هه یف و تاقی دکت، هه و هسا دارو بار، و هه می ره خیت قی ژینی بون ئالاقی پویته بی کرنی دژ یانا خودا.

چیفانوک، ئەو کورته چیروکن یین پر ناموزگاری، جانه وهر تیدا خویا دین ل وینهیا مروقان و دناخفن، کریارا دکهن وهکی مروقی . . هه ر چهند رهوشیت خویین جانه وهری دپارینزن چیفانوک باوهری ب ئیکه فه لسه فه هه یه فه لسه فا باری سهخت و گرانی تیدا.^(۱)

هه و هسا چیفانوک کورته و د هزرا مروقی دا دمیته له وادهم بودهم مورا خوه ناگه پرت ب تایه تی مورا نه ته وهی و ئایینی . چه و فرنده د چیفانوکین هندی دا دینه خودا و هند یان ب خودا و نداقه گریدابن . . چونکه لبا وانه هه فرنده کی خودا و ندهک بو. هه و هسا لئک ملله تی کورد ژ ئی هه فرنده یه گریدابن ب چهند پیغه مبه ره کا فه مینا نوحی یان سلیمان پیغه مبه ری، یان هاقلی دگهل عمری و علی و محمد پیغه مبه ری فه هه بن.

لفیره خویا دبت هاقلی یا چیفانوکا کوردی ب ئایینی موسلمانیه تی فه . . لی بهری قی ئایینی وه کوگه لهک چیفانوکین بیانی دگه رتن بو میژ وه کا که قتر. بودهمی بو ذی باو زه رده شتیا . . یان بو نه جهی ژیده ریت فان چیفانوکا ل هندی «ئه فه لدوی بیرو باوهرین جوت برا «گریمی» دوزاناییت مەزەن و خودان خواندنگه هه د ئه ده بی فولکلوری جیهانی دا و ب تایه تی لبا هت چیفانوکا.

یان دگه ریتن بو ئایینی که قتر ژ بو ذی یا چاخی زانا «بنفی» دهیتن و هزر و بیریت گریمی لا ددهت و ژئی دبت و سه روکانییت چیفانوکی ل جیهانی دگه ریتن بو باوهرییت که قتر مینا [طه و طه می و فیتشی و دینامیکی و سروشتی]. . ئەف ئولیت نه ئاسمانی بهری بو ذیه تی هه بون و هیشتا نمونیت باوهرییت فان ئولا مایه دفی چه رخی دا، ده ما دینین ژ بو نمونه «شوفیره ک وینه به ک شیر ی ل پارچه په روکه کی قه دیفه دنیف ترومیلا

که له پوری ملله تان وهک ئاشکرایه و مه ژئی خواندی به و دیتی به . . چ ژ خواندنا ژیده رو چاپکریاده، یان دریکا تومارکرییت نه رشیفی «سینه ماو ته له قزیون» یان ژئی ژوان شینه وارین کولای ژ نه خش و نیگارین بری ل دیواریت شکفت و که فنه ئاقاهی یا . . ئەفه و پترتر ژ هندی کوب ریکا پسوریت فولکلوری و فه کولفاناو گوتویا شیا یه هه تا نه رگه لهک ئالییت قی که له پوری ب ئاویه کی زانستی بیاریزن و لدوی بچن. و هسا خویا دبت که فناری یا گه لهک ته خین قی که له پوری، نه خاسمه ژ وان باوهرین ملله تا نه وین ماین ب ئاوی چیفانوک و نه فسانه و داستان و مامک و گوتیت پر ناموزگاری . . له و چهند سه راستیه ک ژ مه را ئاشکرا دبت نه خاسمه باری ژین و ژ یارا وان ملله تا ژ ئالیی ئایینی و ئابووری و کومه لایه تی و ره وشه نبیری فه لو ان سه رده ما.

له و دبیین ئەف بیرو باوهره، ره وشت و تیتاله لبا زانا و اشاره زاییت فولکلوری، بونه زانست، ژ ره وشه نبیره کا موکم و که فنار هه ر ژ بهری میژ ووی، یان هه ر ژ په یدا بونا مروقی.

فه کولین و لدوی چونا من بو قی بله تی ژ چهند ره خ و رویت چیفانوکی به و بقی ئاوی دی لسه ناخقم:

- ۱ - چیفانوک چه؟ و هزر و بیریت زاناییت قی باه تی چه . .
- ۲ - دهوری فرنده ی د باوهرین ملله تاندا.
- ۳ - هه قبه رکرنه ک دگهل چهند چیفانوکین کوردی دگهل یین ملله تا.

چیفانوک خوارفه چه؟

وه سا دیاره، گه ر بنزیره ژین و ژ یارا مروقی هه ر ژ په یدا بونا وی و هه تا نه و ژئی هاقلیه کا موکم هه یه دگهل جانه وهری و فرنده ی پترتر ژ ئالییت دی ژ یانی، چونکه مروقی بوئی ساده یی پیسدفی خوهری روژی بو، له و هه رده م ب راف و نیچیری فه مژول بو یان گریدای بی . . سه رو به ریت فان فرندا لبا وی بونه چیروک و چیفانوک و مامک و ستران، یان بیونه باوهرین ئولی . . له و ئەف توخمه جانه وهره هاته فه گرتن دره وشه نبیریا

خوه دهه لگريت، باوهری ب هندى به کوبه رى خوشى دى بينت نانکو شیر نیشانی خوشى به دباوهرين فيتشى دا». چيکايه تين جانوه وراو چيفانوك:

لفيره، ديبينم کوبابهت نيکهل نهبيت، نانکو چيکايه تا جانوه ورا ژيين چيفانوكى وداستانا جانوه ورا ژيك جودا بکمين ژ چمند ناله کافه:

د هزر و بيرين زانابيت فولکلورى کو چيکايه تين جانوه ورا که فتره ژ خورافه وي و نهو چيکايه ته دهاتيه فه هاندن ژلايى که سانغه يان دجفاکهک ره وشه نيردا هاتينه سازکرن. چيکايه تى به حسى فيل و فهنديا جانوه ورا دکهن به ناوايهک ترانغه، کيم شيرت و ناموزگاريه و دجفاکهک رهوشنيردا هاتينه سازکرن، لى دهم و چاخ بمرده دهبين دبه چيفانوك و مورا کهسى لى ناميت و نهو جانوه وره دهبينه گريدان ب يرو باوهرين نايين فه. هره و سا ديبين چيفانوك مهبسته کا سنجي دگريت، دکورتن و بدوماهى نه. ^(۱) به لگه ژى نهوه بوديهت و موملمانه تى و فله يينى فى چهندي دجه سپين دهما گريددهن چ ب خوداوه نديت بوديفه يان خفس بارينال فرندا دثايينى موملمان و فله ياندا. نمونه ژ بو فى چهندي، دبيزن و هشا دياره کوسه رهاتين فرندا گريدانه کا هه ب کارو بارين نايين فه. بو فى باوهرين دبيزن فرنده نيزيکتره ژ هره جانوه وره کى دى سه رهدى بو نه سماني و بلندماهى. ^(۲) وهلى ديبين، دنفيژين که فندا بازو سيمه رخ فرنديت گور. گورينه و گريدان به ب مهنترين خوداوه ندين که فشاريت دهقرا [دهر يا سې]. به لکوزيوس نهو بخوياز بيت دفان باوهر يادا و بناوايى فرنده فه دهيتن.

نهف فرنده به دگهل باوهرينت گه لهک ملله تان دهيتن و خفس بارين ژى نه نجامى وي فرنده به. چونکه وه که دبيزن: ديتنا هره فرنده به کى نه نجامه کا کور هه به. يان مروف رويدانه کى ژى ديبينت. نهفجا ديبين هنده جارا دوماهى کوره يان دخوشيا مروفى دايه.

بو فى چهندي [له گله گه] ل نه کويليا هيلينيت خودهيلن به رى هوزا- نيلا - (هون) ب سه ر باژيرى دا بگرت و بسوزت. ^(۳)

يان دهما له گله گه هيلينيت خوه دهيلن لسره بانيت مالا- هزرا خه لکى نهوه يان به لگه به که ژ بو سوتنا خانى. ^(۴)

يان (قس) دهما کچه کا بچوک ناگه هذار دکهت چيفانوكه کا ناييزله ندى دا وژ کارساته کا نيزيك روى بدت. ^(۵)

يان ره فيت قرا لبا هندهک کوردان دهما دهين نيشانى به فرکه ته کا زوره. ^(۶) يان ژ بو مزگينى؛ کورد دبيزن، دهما ره فيت قرا دهين ب قع قعا وانغه:

«قرى خير بيت، سه رى نکلى ته ب زير بيت، هه که خيره هره وهره، هه که شه ره و يغه هه ره». ^(۷)

- بنياتى چيفانوكى که فن و نوى خردکته، نانکوميز و به کا ب دروست

ل چوده قادا نه هاتيه کوبيزين، ل فلان دهمى دهست بى کريه و به لاقويه. تنى هه تا نهو ژى بيرو باوهرن ژلايى چهند زانايه کين فولکلورى فه.

ژلايه کى دى، ديبين چيفانوكى گريدانه کا هه ب سحرى فه نه خاصه نهوا پر به لاق ل نه وريا، تنى جوداهى دلکدان و گوتنى دايه. هه که روخسارو ناهه روک نيزيك نيکن، دثيک مهبسته دانى.

چيفانوك: گريدايه ب گيانى فه (روح). چونکه ههر ژميزه هره کا کوير دهيتن کو که فترين وينيت نايين لبا مروفى نهو باوهرين هينانا گيانى به. هزرا مروفى نهوه گيان ديف هناقيت مروفى دايه و گريدايه ل دانى روژى- لى دهما ديبته شفق نهف گيانه نازا ديبت و دهردهک فیت نهف گيانه دچيفانوکادا خويا ديبت دوينى مشک و مارو فرنده کى دا. لى هندهک وينيت دى دگرن. ژ ههمى باوهر ماکومتر نهوه کو گيان دفرين دوينى فرنده کى دا چونکه دبيزن گيان سفکو و دثيت بفریت ددهمى خه ويندا. ^(۸)

دچيفانوکا [ماخاندىل بوم] دا گيانى براى بچوک- بى کوشتى- دبه فرنده و دهردهک فیت و لاژا ب وى زوردارى يا فى کتى دبيزت.

يان مه ليکا کوشتى دوينى وهرده که کى دا ژ ناهى دهردهک فیت قيجا نهف گيانه ب فرنده فه گريدايه چ فریت يان وهردهک يان قاز.

هره و سا دى بيزين چهوا فرنده هيکيت زيرى دکهن؟ نهفه پر به لاقه دچيفانوکادا، لهوا نهف باوهرى به هه نه دهر راسا فرندا چاخى بين و ژ بو فه کولينه کا مللى و چهند پرسيله کا به ره فه که مين و به رسقى ديف خه لکى کورددا وهر بگرين، دى چهند نمونه به کا ژ فان پرسيارا پيش چافکه م:

۱- بوچى قره شه؟
۲- بوچى به ريت فرندا دجوانن و ژکيه هينايه؟
۳- له گله گه بوچى نکل سوره؟

● بوچى کوتر ب زيماره دهما دخوينيت؟
● بوچى بلبل خوش دخوينيت؟
● بوچى بنکورک / توك / ژ روناهى دور دکه فیت؟
● بوچى هه قالى قرى نکل ب گوى به؟
● نه رى فرندا زمانهک تاييه تى بخوفه هه نه کوب نيک و دو بگه هين مروف هه نه لوان تى بگه هين؟
● باوهرى هه به کوفرنده هندهک په يقا دناخفن دهما دکه نه گازى و دخوين؟ مروف چهوا شروه دکته؟
کوتر- گاپل- ته ته دى- توك- کوکوختى- کهو... هه تاد.
● بوچى زيچا بالافى يا کوريا خوه دهه ژ ديبت؟
● نه رى راسته دهما کوميت ميش و زلکيتا دهين دبيزن دى به فرکه فیت؟
● راسته بنکورک کچ بو و نه گوهدارى ده يکا خو بو؟ خفس لى هاته.

کرن؟

هوسا پرسپار دین و بیرو باوه ریت ملله تین ساده به رسقی ددن و چهند چیفانوکا ل دورا دهینن و مینا فان نمونا:

- چونکه سیمه رخی کیسه له دگه ل خووه لگر تپو فراند، لی کت - ژ بهر چی؟ چونکه سیمه رخی نه د هیلا کیسه له باخت - لی ناخفت و کت

- قرا رهش خودی خفس لی کر ژ بهر پر بیژی . . .

- له گله گی تاگر ژ نه سمانی هه لگر تپو هه تا نکل لی سوتی . . .

- یان دحیکایه تا گلگامشی دا فرنده کی بی چه نگه گازی دکر کا چه نگیت من؟ نه فرنده بهری هنگی شفان بو . . بقی تاوایی و پتر تر به رسق دین و چیفانوکا ژیرا دهینه گوتن . . هه ر ملله تک ب ره نگه کی و سه لیه کی .

دیسان لدوی فان پرسپار او گه نگه شه یا دمه نه چه کی زانستی دا دشین باوه ریت هه ر ملله ته کی خویا بکین و ته فیت نالوزین دیروکا هاتا فان چیفانوکا گرینکا لی که کین . . هه ر چه نه هه تا نهو راستیا چه رخی فان چیفانوکا نه خویا به لبا زاناییت فولکلوری، نه فجا ملله تی کورد نه می کیم

باوه ره دفی بابه تی ده . . لفسره پندقی کومه له ک مزین ژ فان بیرو باوه ره او چیفانوکا . . هه تا که کولینیت موکمر ژ بوسپورا جهیت خوه بگرن دته ده بی فولکلوری ملله تی کوردا .

● پشکا سینی ژفی بابه تی چه نه چیفانوکین کوردی و بیانی یان ل بابه تی فرنده ی دا:

- قر - قه ل: - که فترین سه رهانی و پر به لاف ژ بو قری نه وه، ؛ ل ده مه کی، قر سهی سو، لی؛ خفس لی باری و رهش بو ژ بهر به له نگازی یا وی، دبیزن نه و سزایه ک بوژ نوحی ده ما توفان رابی و هنارتیه جهم قری کو بهیت، لی نه هات، رینکا خوگرت و چو و که ته سه ریساتیا و ژنی دخوار . . له وا خفس لی باری ژ بو گهورینا په ریت وی. (11)

دکه له پوری میسری دا، ده ما قره گه ریایه جهم نوحی دحیکایه تا (توفانی) دا و گوتی کومن زه فی نه دیت، نوح لی توره بو و فه رمان دایی به ریت خوه رهش بکه ت، دبیزن نوح تری سبی دده ستادا بو و ده ما توره بوی تری دده ستادا رهش بو . .

ژ بو پشته قانیا فی چهندی دکه له پوری فه لانی دا ده ما دبیزن: زارویی پیروز - خفس ل قری کر ژ بهر شیلی کرنا وی بو وی نا فا دا ژنی فه خوت . . (12)

● هه ره و سا کورد ژنی دبیزن [شانکو ده فه ره ک] هه که ره فیت قرا بهر گوندی دا گرت ده می بهاری دبیزن نه فه نیشانا بهر که تتی به . . (13)

نه ف باوه ری به لبا چه نه ملله ته کین نه ورپی لشنا به فرنی (باران) دبارت .

- بوچی کورد دبیزن هه قالی قری نکل ب گوی به؛ نه ف چیفانوکه لسه ر

قری هاتیبه وه کو کورد دبیزن: حاکمه ک هه بی، نه ساخ بوژ بهر نه فینا

کچه کی . . وی شهرت دابینه بهر حاکمی . . لی نه شیبایی

جه لکه ت . . . حاکمی وه زیر کومکرن و کا شهرتی کچکی «خوینا بی شمقاری» به دی چه وا هینین . . نه خامه به فره، زقستانه، فرنده نه شین دادن چوجها . . گوتی سه ری گره کی که له خا ریز که ن و سه ر ژ بکه ن . .

که له خی مزین بو شمقاری به . . بلا مروفه ک بچینه ناف . . هوسا بریار دان . . شمقار برسی بی ژ بهر به فر و بارانی و چوجه نه دیت خوارن لی هه بت . . ئینا شمقاری هده ده هنارته ده رفه ژیرا ل جهه کی خوارن لی

هه بیت . . هده ده وه زیری شمقاری به . . هده ده گه ریا - جهه ک دیت هه ر ل دورا زقری، لی بی زانی کونه ف که له خین ریز کزی ته فنه و ته پکه . . ئینا گوتی دی بیژمه شمقاری من چ جه نه دیتن . . ده ما

قه گه ریای و گوتیه شمقاری . . عنری و تیک چو . . هده ده ژ وه زیری ئیخت . . گازی کره قری . . گوتی بیسه وه زیر و هه ره بنیره جهه کی خوارن لی هه بیت . . قری ژنی قه شه لانه ک دگه ل خوه بر کو (شاهده) . .

گه ریان - گه ریان نه و جهه دیتن و دادان، قری تیز خوار و هنده ک دگه ل خوه ئینا . . گوتی شمقاری جهه کی بی قام خوش و پر خوارن هه به . .

عه ده تی شمقاری به ب تنی خوارنی دخت و ده ما چوبه سه ر که له خا، شمقار ژنی که ته سه ر که له خی بتی و مزین لی ئیکسه مروف ژنی ده رکه ت و شمقار گرتی . . ده ما هینای جهم حاکمی دیتی روند کین ژ

چافین شمقاری تین . . حاکمی گوتسه وه زیری خوه . . بوچی شمقار دگریت؟ وه زیری گوت: فورسان نه و ژنی وه که ته مه لکه . . ماچی دیت مه لک بیسه کوشتن . حاکمی گوت نه . . تنی بچه ک خوینی ژنی

شمقاری ده ربین و بهر ده ن . . ئینا شمقاری گوت . . [هه چی هه قالی قری بت نکل ب گوی به] . . هه ردو ده ری خستن . . قره که ته سه ریسی و که له خا . . له وا بویه چیفانوکا کوجهی قری هه ر که له خ و پیساتی به. (14)

● دکه له پوری دانیمارکی دا قر و خویا بونا وی نیشانی مرنا شه هه گرتی دیری به. (15)

● دباوه ره که دی دا دبیزن قر چافیت کوشتا دقو قلیت . د باوه ریت مرو قیت [ونلز] دا کومرو فی کوره لبا وان نه وین دلوفانی ب قری دین، دی شین جاره کا دی بیسه فه یان روناهمی دی هینه چافیت وان. (16)

● دچیفانوکین چیکی دا دبیزن خوارنا سنی دلیت قرا دی ژ کوشتنی دویرت . . و خوارنا دلیت قرا دی خودان چاف روتیریت . . مینا قری دی چاف تیز بیت. (17)

● دکه له پوری عه ره بی دا ژنی نه ف باوه ری به هه نه: دبیزن: هه که نکلی قری لستوی مرو فی قه بکه ن وه کورستکی . . دی ژ چا فا دویر که فیت . یان خوارنا تحیلا - خال - خالک - ا قری چاف بی رون دیت . زرافا قری

سحرا ژ مروقی به تال دکت.

قه زوینی دبیزت: قریلسر جانه وه ریت مه زن کوم دبت مینا حیشتری، ههسپ و گامینا و ههتا مروفا ژی، نانکو ژی نهوه چاقین وانه ب قوقلینت.

● دبیزن قریب چاقه کی به... دبیتنا وی ژی دژ واره. ژ بسوقی چهنندی باوهری یا خه لکی نهوه: دبیزن ناسنگر چاقه کی دگریت یان دغه شیریت ب پیچکی دا ژ چریسکا بیاریزت... نه قه ژی ژفی باوهریا قری هاتی به. عه ره ب کوربی [شوم] ژ قری دبین لهوا نهف په یفانه ژ نافی وی وه رگرتنه:

[الغربة - الاغتراب - الغریب غراب البین]

● قری دهنده ونه یاده دبیتن فرندی ره شه بایی به. بهری ره شه با بیتن قری نیشانی ددهت... نانکو په یامی ره شه بایی به.

هه ره و ههسا تیتن وه کو فرندی تاقی، پیغه مبه، پاشه روژانه... دلیکدانا فان ونه یادا... دبیین هه فرندی مرئی به لی گریدانا وی ب باروقه ره شه باو باراناقه... نه قه دزقریتن ژ بو چیروکا بونی و توفانی. چه ک چه کیله:

بوچی ب شهف ده رده کفیت... دبیزن نهوژی ژ فرمانا سلیمان پیغه مبهری بولسر فرندا کو په ریت خوبه رینن دا دوشه که کی بوبه لقیسی ژی چیکه... نینسا چه و اجاب گه هشتی به تیرا... تیکسه چه ک چه کیله ی خو وه راند... مه لکی تیرا شکایهت لب سلیمان پیغه مبهری کر لی هه فرمان دا... نینا چه ک چه کیله ی گوته سلیمان پیغه مبهری... نهز مامه رويس نه شیم ب روژی ده رکه قم ژ به فرندا... نهوی ژی فرمان دا کو بشفقی ده رکه فیت... لهوا ههتا نها ژی هه بشف خویادبت... هه ره و ههسا دبیزن چه ک چه کیله شهف کویره به نانکوب روژی نابینیت وه کی بنکورکی.

● د باوهریت چیسروکیئت ینگلیزی دا هه چهنده که سیت وی دارو بارو جانه وه رن، نانکو لهزرا (کراپ) ی دا کیم خورانه هه بن دارو جانه وه ر فیکرا بین و بلقن و فیکرا باخفن دبیزن:

جاره کی - لروژه کی فرنده کا دهریایی و پر که لواش بازرگانی ب هریی دکر، دگهل دوربی و چه کچه کیله ی، هه رسینکا پاپوره ک کری کرن و ب هریی باز کرسن... لی پاپور په لخی و کومبه سنا وان رویت بوو ژ بهر هندی دبیزن چه ک چه کیله فه شار تیه ژ یش چاقا ههتا نیفا شه فی ژ بهر دهینا. نو فرندا دهریایی نو فی ثافی دبت ول پاپورا په لخی دگهریت و دارا دوربی به رهنگاری که ریت پهزا دبیت دا هریی ژ وان بکیشیت ده ما دبهرا دبورن به لکویشیت به چه ک ژ یا چوی بزقرینیته فه... حاجی ره شک:

نهف فرنده یه وه ک باوهری لبا کوردان دبیزن: : سهیده - لهواژی ده م

زارویان جحیل دقیان فی فرنده ی بکوژن لسه ر دارتیلا یان سیفاندا... نه د هاته کوشتن... تم دشین بیژین ژی باره ک سایکولوژی به... مروقی گونه هی ژی دبیت و نه فیت بهری قوسکی خوه لی بدهت. بوچی دبیزنی حاجی ره شک لک ملله تی کورد:

- چونکه به که م فرنده بوگه هشتیه مه که هی به رسف دایه محمد پیغه مبهری ده ما عمر که تیه ته نگا قیاوله شکرئی قرالی وی ته نگاف دکن ده ما چوته جه م وی دا بوری رهش ژ پیغه مبهری را بو بیت گوتوژی و ههسا دیار دکهت بوچی کودیقی وی دوتایه چونکه دوژمنی بهردانی ب تیرا و تیره ک ب دیفی وی کهت و بودوتا... بهری هنگی نهو سه ری خوه دناف خوینی دا فه دا بسوه سا ستوی... ده ما پیغه مبهری دیتی بوئی خوینی زنی کو رویدانه ک یابوی و نیمام ته نگافه... لهوا حاجی ره شک بقی ناف لی هاتی به کرن و نهو بخوژی ستوسوره...

بم - بنکورک: (توک)

براستی نهف فرنده یه ژی کورد گه له ک کوربی ژی دبین، ده ییاب چه ز ناکن فی فرنده ی بیننه مالی دترسن که سه ک بمرت یان کاره ساته ک به روان بهیت.

چاخنی چیفسانوک بیژیت: بنکورک کچا نانپیزه کی بی، روژه کی خودا وه ندی دا ژ ورا نانپیزه ی فه، هه فیبرد کرن، ژ وانرا خواست نانه ک دا بخوتن، خودانی نانی گرکه ک دایی، کچا وی نفرین لبایی کرن چونکه گرک بچه ک مه ستریو، لی قسه منی وی به له نگازی بو، دایکی گرک ژی کیم کر، لی گرکا هه فیبری دبیزن هه ر بخویف بوو مه زن بوژ که ره ما خودی... لقییه کچا نانپیزه ی کره هه وار...!

هیو... هیو... هیو

نهو بده نگی بنکورکی، و ههسا خودای فی ژ بسوزایی وی و چریکیا وی، بکه ته بنکورک... نانکو خه فس لی کر.

- کراپ - دبیزیت نهف کاره ساته نه نالوزه، چونکه و ههسا دیاره نهوی نهف چیفسانوکه دانای نه ناکنجی به و به له نگاز و خازوک و گه روکه... بنکورک نه کچا نانپیزه ی به وه کونمونه کا ینگلیزی کو کچک ژ بنیاده ک ننده هه بی مینا فی سترانی:

جاره کی نهز دوتا پاشای بیم

دکوشا خانمه کی دا رونشتیم

لی نه فرو، ل شه فا چه ر خه چیمه

نازا کریی لئیف داریت بیهوکامه

هو هو

نو بیت من دته زینه

دلوقانی دخوازم

منرا دبینن ژارو پیره کا بی گونه هه

جاره كى ئەز دوتنا پاشاي بيم

دكوشا بابى دا رونشتيم

لى ئەقرو بەلەنگازو زارم

دنيق داره كا خلوله دا قەشارتيمه . .

- گەلەك جارا ژنا ناپيژى . . يان كچا وى دبنه بنگورك لى دبنه فرندى دارستانا ئەوا دژىتن لىسەر كرميت دارا ئەگەرى فى ژى ئەو وەكسور د. هاريس دبىزىت :

فرندى دارستانا ل دەميت دور - دور باران چيگەرو فرندى گور - گورى بى .

چونكە نەھىلاننا بازىسا بازانى ئانگوسا وى ئەو نەھىشتا چيگەرنانى يە . . ژ بو فى چەندى چيگانوكا كچا ناپيژى بىتە فرندە و چيگانوك پەيدا بىت . . .

● گاپل : ئەف فرندە يە دبىژن ژ كوتىرى مەستىرە و دەما دخويت ئەف رستە يە يان ئاخفتە ژى دەردكە فیت :

«كەكۆتوليكە . . تولىكە»

چيگانوكا وى ئەو دبىژن دوربا ھەبون فيگرا چونە ئاشى ، بارىن خو قەكرن داناسەر كوتەلا ئاشى . . بو قەكىشك لئاقبەرا وانا . . ئىكى د گوت دى ليكم . . بى دى دگوت نە ئەزدى ليكم . . ھەر وەسا ھەتا ئىك ژ ھەردا وى دى ھاقىتە دناق كوتەلا ئاشى دا و كوشتى . . دبىژن براىى ماى ژ قەھرا براىى كوشتى ھەر ژ وى روژى خودى خەفس ليكرى ھەرب زىمار و گرى يە و گازى دكەتن :

«كەكۆتوليكە - تولىكە»^{۱۳۳}

قيجا بە ئەزمانى فرندە وەك نيزيك فان پەيفايى كورد شرو قەكرى يە وەسا چيگانوك ژىرا دانايە .

دئەنجامى فى قەكولىيى دا چەند خالەكەين سەرەكى خودەھە قىژنە پيش چاقين مەو گرىنگا ھەر بابە تەكى فولكلورى چەوا رىزو گرانىا خوھ دبىتەن دئەدەبى مللە تاندا . . لەوا ژى زانايىت جىھانى دفى بارى دا خەم و پويت بى كرىنە و بووھ زانست و ھەمى تەخيت ژىن و ژىارا مللە تان تىدا خويا دكە . . كورد ژى ئىكە ژوان مللە تىن پىر دەولە مەند د كەلە پورنى خودا لەوا من ب پىسدى ديت ئەف بابە تە يان تاكە ژ باخچى فولكلورى كوردى مەزن لدوى بچم و ھەقەرى فولكلورى مللە تىن بيانى بكم .

(فرندە - بالنسە) دەورەكى مەزن دبىنە دئەدەبى سەرزارى خەلكى كورد داوئەدەبى نقيسى ژى . . لەوا دبىنەن (فرندە) وەك گرىندانە كاب مروفى قەوژىارا كەفتارو ھەتا نھسو . ئەف گىساندارە وەكوسە تاك و تەخيت فى ژىانى خود ژىانا مروفى دا دبىنەن چ دسترانى دە يان گوتن و مامكا يان د چىروك و چيگانوكا دا . . لفيزە ژى من تى لايى چيگانوكا گرىتە و ھافلىيا فرندە يىقە . .

(فرندە) دگەلەك دەقادا نيشانە ژ بوژ يانا مروفى و گرىندانە كا ئىكسەرب مروفى قە مە يە . .

ھەر وەسا (فرندە) وەك ھەر تاكەك دى ژ فولكلورى ئەگەرەك مەزنى ژ بو زمانەك موكم بو ئەزمانى ئەدبى . . ھەر پارچەك نوى ئەگەرى ھندە پەيقت نوى ئە بو وى ئەزمانى .

گەلەك جاران فولكلورى كار كرىبە و دەولە مەند كرىبە د ھزر و بىر نيت شورشقسانى دا چاخى چەند تابلويىت پەيقتنى دبىنەن دكار نيت (باجرتسكى و سوركوف و ئاسييفى) دا . . چونكە گەلەك جاران فرندە بو (نیشان) ژ بو ميرانىا مروفى يان خوشى و رەشى يا ژىانى . .

چيگانوكىن كوردى گەلەك جاران دبىنەن رويدانيت وانە نە دورن ژ چيگانوكىن ئەوربى و روژ ھەلاتى دا . . گەلەك جاران و پشنى موسلمانە تى ھاقلى ب رەوشت و ئولى موسلمانە تى قە ھە يە .

ژىدە رو دەھە نيت بابە تى :

(۱) علم الفولكلور // الكسندر ھگر تى كراپ . . . ل ۱۲۳

(۲) روشىرى نوى . . نزار محمد سعید ل ۱۱۶ سال ۱۹۸۷

(۳) الحكاىة الخرافية // فردريش فون لاین // وەرگىرانا د. نبيلة ابراهيم ل ۷۶، ۷۷

(۴) علم الفولكلور / كراپ / ل ۳۸۵

(۵) ژىدەرى بەرى

(۶) ژىدەرى بەرى

(۷) ژ زار دەفى پىرەمىرەكى ناقى وى (سليمان احمد) دوسكى يە دژى (۵۰) سالى دايە .

(۸) ژ زار دەفى ژنە كا كورد ناقى وى (ميرانە) دژى (۵۰) سالى دايە خەلكا گوندى بامەرنى يە . نەخويندە قانە .

(۹) الحكاىة الخرافية // فردريش فون لاین // د. نبيلة ابراهيم وەرگىرايە بو ەرەبى // ل ۷۷

(۱۰) الدراسة العلمية للمعتقدات الشعبية // د. محمد الجوهري .

(۱۱) گوشت پيشيا // محمود دىرشەوى // ل ۲۹۷

(۱۲) الفولكلور ماھو؟ فوزى الفتيل // ل ۱۱۳

(۱۳) ژىدەرى بەرى // ل ۱۱۳

(۱۴) زار دەفى پىرەمىرەكى دوسكى ناقى وى (سليمان احمد)

(۱۵) ژ زار دەفى ھەسوم ھو ھاجانى ، ژىنى وى نيزيك سەد سالانە ، خەلكى بىزھى يە قەزا زاخو ، نھو ئاكنجى قەزا سىمىلى يە ، ھەر وەسا ژ بو فى چيگانوكى پىرسارژ (محمد حسن رىكانى) ھاتە كرن ، ژىنى وى نيزيك (۶۵) سالە ئاكنجى دەھوكى يە برادەر محمد ئوسمانا

(٢٠) ژ زارده فی حسو محو حمو هاجانی
(٢١) علم الفلکلور // الکسندر هگرتی کراپ
(٢٢) علم الفلکلور // کراپ
(٢٣) ژ زارده فی ماموستا قسیم محمد حسن // سیدایی زمانی
کوردی به ل ناموزگه ها ماموستایت دھوکنی دزینی (٤٣) سالی دایه،
ھوزانقانه .

نالیکاری یا من کر به دکومکرنا فان چیفانوکادا، ئەوژی روژنامە نقیسە ل
ھاوکاری کاردکەتن .
(١٦) الفولکلور ماھو؟ فوزی الفتیل ل ١٠٢
(١٧) ژیدەرتی بەرتی
(١٨) ژیدەرتی بەرتی
(١٩) ژیدەرتی بەرتی // ل ١٠٣

ملخص البحث

احمد عبدالله زرو

الکورد والطير في مضمون الخرافة والاساطير

يتضمن البحث تعريفاً بالخرافة وآراء العلماء والمفكرين حولها ومن ثم دور الطير في معتقدات الشعوب ومقارنة بين عدد من الخرافات الكردية وخرافات مشابهة لدى بعض الشعوب . وهذا الموضوع كغيره من مواضيع الفولكلور له أهمية بالغة بالنسبة لأدب الشعوب ولهذا فقد أهتم به الدارسون واستفاد منه الكتاب ولاسيما انه يظهر المعارف العامة وبعض مناحي حياة الشعوب ومظاهرها . وللطيور دور كبير في الأدب الشفاهي الكوردي وكذلك في الأدب المدون، ونجد علاقتها الوثيقة بالإنسان وعيشه في الماضي والحاضر . وتظهر صورتها في تفكيره وتعبيره عن ذاته وعن بيئته، فنجد الصورة في الاغنية والأمثال والحكم والقصص والألغاز والاساطير . الخ . اختار الباحث جانباً واحداً وهو صورة الطيور وانعكاسها في الخرافة نظراً لان الطير في اغلب الاحيان يأتي رمزاً للحياة ومرتبطة بالإنسان ارتباطاً مباشراً . والفولكلور الخاص به مفيد للغة الكردية ويغنيها بالمفردات الكثيرة . ولوضوع الطيور جوانب تمثيلية تدعو الى الشجاعة وتعرض افراح الإنسان واحزانه . ولدى مقارنة الخرافة الكردية بمثلتها لدى الشعوب الاوربية والشعوب المجاورة نجد تقارباً بين مضامينها ومدلولاتها .